

Muuttuuko isien vertaistuen tarve lapsen syntymän jälkeisinä vuosina? Seurantatutkimus isien suhtautumisesta vertaistukeen ja vertaistuen kehittämiseen

Marko Lähteenmäki^a, Päivi Pihlaja^b & Eero Laakkonen^c

^a Turun yliopisto, vastaava kirjoittaja, s-posti: matlaht@utu.fi

^b Turun yliopisto, Helsingin yliopisto

^c Turun yliopisto

TIIVISTELMÄ: Tutkimuksessa tarkasteltiin ydin- ja uusperheiden isien asennoitumista vertaistukeen ja isien väliseen keskusteluun, lapsen syntymän jälkeisinä vuosina. Tutkimus on osa vuonna 2007 käynnistynyttä Hyvän kasvun avaimet -seurantatutkimusta, joka perustuu varsinaissuomalaisilta perheiltä kerättyyn tietoon (n = 1797). Tässä tutkimuksessa keskitytään samojen isien antamiin vastauksiin perheen lapsen ollessa vuoden (n = 1069) ja kolmen vuoden (n = 720) ikäinen. Konfirmatoriseen faktorianalyysiin perustuva mallinnus ja tulokset osoittivat, että isien vertaistuen tarve on tärkeää isille, etenkin lapsen ollessa vuoden ikäinen, mutta kyseessä ei ole pysyvä ilmiö, sillä tulosten mukaan vertaistuen tarve laskee lapsen kolmanteen ikävuoteen mennessä. Lisäksi tulokset osoittivat, että korkeamman ammattiaseman omaavat isät kokivat vähemmän tarpeelliseksi uuden vertaistoiminnan kehittämisen.

Asiasanat: *Asenteet, isyys, varhaislapsuus, vertaistuki*

ABSTRACT: This study examined Finnish nuclear and stepfamily fathers' with small children and their attitudes towards peer support and development of father-to-father discussion. We gathered the fathers' self-reported answers when their children were one (n = 1069) and three years old (n = 720). The data for the current study were derived from the Steps to the Healthy Development and Well-being of Children follow-up study. Results from the Confirmatory factor analysis suggest that father-to-father discussion is important, especially for first-time fathers. Fathers with high socioeconomic status have less need to develop peer support during their children's infant- to toddlerhood. Our results indicate that need of peer support and

development of peer support is an important, but not permanent phenomenon that gradually decreases after children's first years.

Keywords: *Attitudes, early childhood, fatherhood, peer support*

Johdanto

Pienten lasten perheillä on havaittu olevan monenlaisia tarpeita, joihin on ongelmien kasaantumisen välttämiseksi tärkeää vastata yhteistyössä perheiden kanssa (Halme, Perälä, & Kanste, 2014; Häggman-Laitila, 2003). Erilaisten perheiden tukeminen vanhemmaksi tulon myötä on herättänyt kasvavaa kiinnostusta ja keskustelua, lisäten perhepoliittisia paineita kehittää hyvinvointiyhteiskunnan järjestelmiä ja kannusteita perhemyönteisemmiksi syntyvyyden laskiessa (Hiilamo, 2019). Isät ovat tärkeä osa tätä keskustelua, ja isien rooli on ollut esillä muun muassa perhevapaita ja tasa-arvoa koskevissa keskusteluissa, joissa isiä rohkaistaan osallistumaan aktiivisesti lapsen hoivaan, vapaana aiemmista sukupuolinormeista. Asenteiden muutos ja moninaiset tavat toimia isänä ovat viitoittaneet tietä uudistuvalla isyydelle nyky-yhteiskunnassa (vrt. Huttunen & Eerola, 2016).

Vuoropuhelu vanhempien kanssa sekä heidän näkemystensä kuuleminen, on nousemassa yhdeksi keskeiseksi osaksi etsittäessä perhekohtaisia ratkaisuja. Erityisesti ennaltaehkäisevissä hankkeissa vanhemmat nähdään perheen asiantuntijana, jolloin he voivat jakaa vertaisina asiantuntemustaan toisten vanhempien kesken (Sihvonen, 2018). Aikaisemmissa pohjoismaisissa tutkimuksissa on raportoitu vanhempainryhmien myönteisistä kokemuksista (Lefèvre, Lundqvist, Drevenhorn, & Hallström, 2016). Valtaosa toimintaan osallistuneista koki vanhemmille suunnatut ryhmät merkityksellisinä. Vertaiset, joita yhdistävät samankaltaiset elämäntapahtumat ja kokemukset, voivat tarjota keskinäistä vertaistukea ja neuvoja, jotka auttavat eteenpäin elämänmuutosten keskellä (vrt. Pietilä-Hella, 2010). Tutkijat havaitsivat vanhemmille suunnattujen ryhmien tarjoavan myös mahdollisuuden vanhempien väliseen keskinäiseen verkostoitumiseen (Lefèvre ym., 2016).

Mahdollisuudet vertaisilta saatavaan tukeen on liitetty myös neuvolatoimintaan, ja yksi lastenneuvolassa tehtävän kehittämistyön painopiste on ollut parantaa edellytyksiä kohdata kaikki perheenjäsenet. Neuvoloiden rinnalla esimerkiksi järjestöissä on haluttu vastata lapsiperheiden tarpeisiin, luomalla pienten lasten vanhemmille tarkoitettuja vertaisryhmiä ja perhekahvilatoimintaa. Muutosten yhteydessä on kerätty niin terveydenhoitohenkilökunnan kuin perheiden näkemyksiä tarjotuista palveluista (Flinck, Rantanen, & Paavilainen, 2019; Pietilä-Hella, 2010; Rautio, 2013). Sen sijaan vähemmälle ovat jääneet isien omat näkemykset sekä se, miten merkityksellisenä he pitävät erilaisia

tuen muotoja. Kaikki isät eivät osallistu heille tarkoitettuihin toiminnan muotoihin. Tästä syystä tarvitaan lisää tutkimustietoa niin isien asennoitumisesta kuin osallistumisesta eri tuen muotoihin sekä mittareita näiden asioiden tutkimiseksi. Näin ollen tarkastelumme fokus on tässä tutkimuksessa isäksi tulleiden vertaistuessa. Tutkimuksessa käytämme käsitettä vertaistuki, joka sisältää eri tuen muotoja, kuten keskusteluja toisten isien kanssa. Vertaistuen kehittämisellä tarkoitetaan tässä tutkimuksessa eri organisaatioiden järjestämää, virallista, asiantuntijavetoista vertaistukea (vrt. Dennis, 2003).

Kuten edellä on ilmennyt lapsiperheiden tuen tarpeisiin vastaamiseen ei riitä yksinomaan eri palveluntarjoajien kehittämishalukkuus. Tarvitaan myös perheiden elämäntilanteeseen soveltuvia ratkaisuja. Kansainvälisissä tutkimuksissa on aiemmin havaittu vanhemmaksi tulemisen muodostuvan elämänvaiheeksi, jonka myötä sosiaaliset kontaktit muuttuvat ainakin väliaikaisesti (Bost, Cox, Burchinal, & Payne, 2002). Tutkimukset ovat osoittaneet, että monissa tapauksissa pienten lasten vanhemmat keskittyvät perheen keskuudessa lapsen hoivaan, jolloin perheen ulkopuoliset kontaktit painottuvat niihin tahoihin, jotka elävät vastaavanlaisessa elämäntilanteessa tai voivat auttaa lapsiperheen arjessa (McBride ym., 2005). Tämän vuoksi lapsiperheiden sosiaalisissa kontakteissa näyttää painottuvan esimerkiksi isovanhempien, sukulaisten tai lähipiiriin kuuluvien naapureiden merkitys vanhemmuuden tukea ja lapsen hoivaa koskevissa kysymyksissä (Lähteenmäki, Hakyemez-Paul, & Pihlaja, 2019; Wissö & Plantin, 2015).

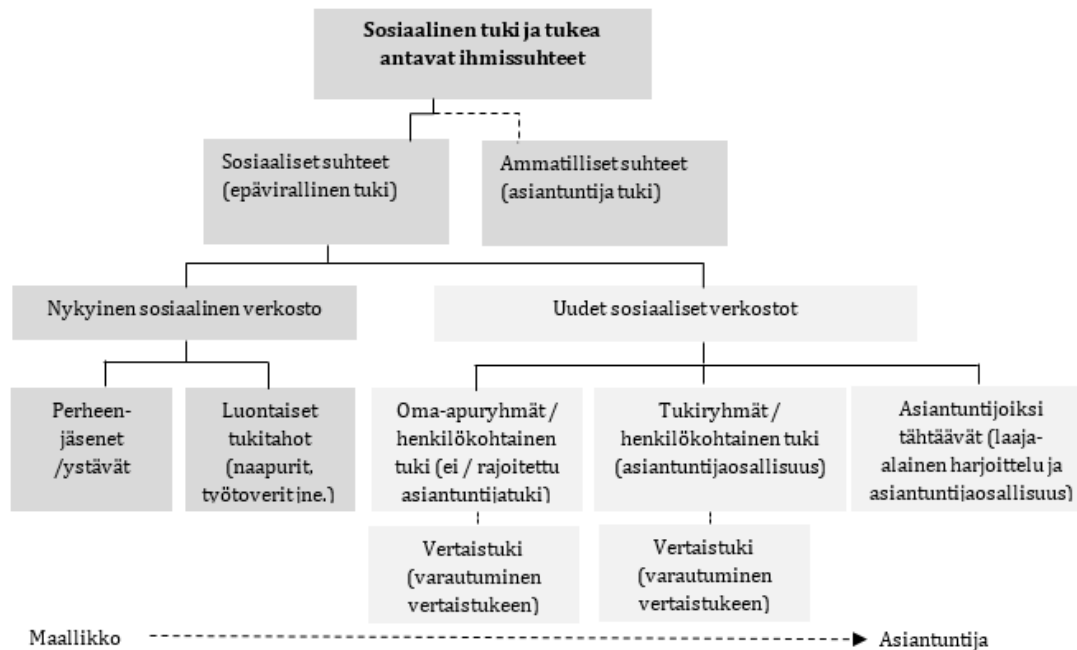
Aiemmissa tutkimuksissa on havaittu vanhemmuutta koskevien tuen tarpeiden ja sosiaalisten kontaktien vaihtelevan perhemuodon ja myös sen mukaan, onko kyseessä perheen äiti vai isä. Tällöin esimerkiksi isovanhemmilta tuleva tuki tulee useimmin äidin puolelta ja kyseessä on lapsen isoäiti (Danielsbacka, Tanskanen & Rotkirch, 2015). Näin ollen on tärkeää kohdentaa tutkimusta eri perheenjäseniin, paikantuen vaihtuviin elämäntilanteisiin ja näihin sisältyviin muutoksiin. Ensimmäisen lapsen perheissä isyyteen ja äitiyteen sisältyvät asiat tulevat lähtökohtaisesti uutena, mikä voi näkyä myös eroavuuksina tuen tarpeissa (vrt. Viljamaa, 2003). Aiemmissa tutkimuksissa isät ovat esimerkiksi raportoineet vaikeuksista ymmärtää lapsen tarpeita aikaisempien, omakohtaisten isyyden ja lapsen hoivaan liittyvien toimintamallien puuttuessa (Kowlessar, Fox & Wittkowski, 2015). Viljamaan (2003) tutkimuksen mukaan pienten lasten vanhempien tuen tarpeet ja neuvolaan kohdistuvat odotukset olivat erilaisia. Esikoistaan odottavien äitien raportoidessa erityisesti tunnetuen tarpeita, isät korostivat lapsen hoivaan liittyvän informaatiotuen tarvetta. Vanhemmilla pohdinnan tarvetta herätti myös suhde lapseen, elämäntilanne ja parisuhde (Viljamaa, 2003). Viime vuosien tutkimuksissa pienten lasten vanhemmat ovat raportoineet olevansa vähintään melko onnellisia parisuhteeseensa. Tyytymättömyyttä ja jännitteitä aiheuttaviksi tekijöiksi

pikkulapsiperheissä ovat nousseet muun muassa kotitöiden jako äideillä ja vastaavasti isien kannanotoissa sukupuolielämä (ks. Lammi-Taskula & Karvonen, 2014.)

Lapsiperheiden tuen tarpeisiin ja sisältöihin ovat yhteydessä myös perheen sosioekonomiset taustat ja perheiden käytettävissä olevat resurssit. Perheiden käytettävissä olevat sosiaaliset ja taloudelliset resurssit vaihtelevat, ja näillä resursseilla on yhteyksiä perheiden toimintamahdollisuuksiin. Tämä taas voi heijastua perheiden tuen tarpeisiin ja vanhempana toimimiseen sekä viimekädessä lapsen kehitykseen (ks. esim. Conger, Conger, & Martin, 2010; Hashima & Amato, 1994; Leinonen, Solantaus, & Punamäki, 2003). Teoreettisesti tarkasteltuna kysymys on perheenjäsenten taloudellisesta ja sosiaalisesta pääomasta, joiden on katsottu olevan yhteydessä myös isyyteen sitoutumiseen sekä lapsen hoivan eri muotoihin. Perhe mahdollistaa myös lapselle pääsyn erilaisiin verkostoihin, edesauttaen lapsen oman kaveripiirin ja sosiaalisen verkoston kehittymistä. Tämä kuitenkin edellyttää vanhemmilta valmiuksia ja halukkuutta hyödyntää sosiaalista verkostoa paitsi oman vanhemmuuden, myös lapsen kehityksen edistämiseksi. (vrt. Pleck, 2010; ks. myös Coleman, 1988.)

Vertaiset ja vertaistuki osana sosiaalista tukea

Sosiaalisen tuen tarve on liitetty merkittävien elämänmuutoksien yhteyteen ja todettu hyödylliseksi erilaisissa elämäntilanteissa eläville perheille, sillä se auttaa muun muassa jokapäiväisten ongelmien ratkaisemisessa (Marks & McLanahan, 1993; Wrzus, Hänel, Wagner, & Neyer, 2013). Lähtökohta sosiaalisen tuen toteutumiseksi on se, että tuen vastaanottaja tunnistaa tuen tarpeensa ja on halukas vastaanottamaan tukea (Finfgeld-Connett, 2005). Näin ollen yksilön asennoituminen on tärkeä tukiprosessin mahdollistava tekijä. Tutkijat ovat jakaneet moniulotteista sosiaalisen tuen käsitettä kahteen keskeiseen kategoriaan tuen lähteiden osalta: virallisiin lähteisiin, joihin lukeutuu muun muassa eri viranomaisten ja asiantuntijoiden tarjoama tuki, sekä epävirallisiin tuen lähteisiin, joihin lukeutuvat esimerkiksi perheenjäsenet, ystävät, vertaiset, muut merkitykselliset läheiset (Dennis, 2003; Finfgeld-Connett, 2005; House, 1981). Vastaavaa ryhmittelyä on käytetty myös vertaistuen potentiaalisia lähteitä tarkasteltaessa. Dennis (2003) on paikantanut vertaistuen osaksi sosiaalisia suhteita, joihin lukeutuvat esimerkiksi perheenjäsenet ja ystävät. Tarkastelumallissa vertaissuhteet on jaettu vertaisista muodostuviin itseapuryhmiin, sekä asiantuntijoiden vetämiin vertaisryhmiin. Vertaiset ja vertaistuki on aikaisemmissa tutkimuksissa paikannettu laajemmin käytetyn käsitteen, sosiaalisen tuen yhteyteen, osaksi tuen eri tyyppisiä ja lähteitä (ks. Kuvio 1). Sosiaalisen tuen tavoin vertaistukeen sisältyvät eri tuen lähteet ja tuen aste sen mukaan, kuinka asiantuntijavetoisesta vertaistoiminnasta on kysymys (ks. Dennis, 2003; House, 1981).

KUVIO 1 Sosiaalisten suhteiden luokittelua (mukaillen Dennis 2003, 322).

Määritellessään sosiaalista tukea, tutkijat ovat aiemmin erotelleet kaksi keskeistä sosiaalisen tuen ulottuvuutta sen mukaan, onko kyseessä yksilön käsitys saatavilla olevasta tuesta ja tukimahdollisuuksista, vai todellinen vastaanotettu tuki (House, 1981; Sarason, Levine, Basham, & Sarason, 1983). Molemmat tuen ulottuvuudet on katsottu hyödyllisiksi. Esimerkiksi se, että yksilö tunnistaa verkostostaan potentiaalisia tuen lähteitä, mahdollistaa sen, että heiltä voi tarvittaessa pyytää apua.

Edellä esitetyt sosiaalisen tuen käsitteelliset eroavuudet sen mukaan, onko kyseessä yksilön käsitys saatavilla olevasta sosiaalisesta tuesta ja sen tarpeesta, vai todellisesta vastaanotetusta tuesta, ovat toimineet tässä tutkimuksessa perusteena erotella vertaistuen ulottuvuuksia. Tarkasteltaessa eri tuen kategorioita on kuitenkin hyvä huomioida, että ne eivät ole kaikilta kohdin toisiaan poissulkevia tai tarkkarajaisia, jolloin esimerkiksi vertaisten keskinäiseen tukeen ja keskusteluun voi sisältyä niin epävirallisen kuin virallisenkin tuen sisältöjä ja muotoja. Yksilön sosiaalisessa verkostossa ja tukea antavissa kontakteissa voi tapahtua siirtymiä esimerkiksi uusiin verkostoihin ja kontakteihin (vrt. Dennis, 2003). Tämän tutkimuksen tarkastelussa painottuvat yksilön näkemykset ja suhtautuminen vertaistukeen sekä vertaistuen kehittämiseen. Tässä tutkimuksessa todelliset vertaisten kanssa käydyt keskustelut on rajattu tutkimuksen ulkopuolelle, sillä niiden tarkastelu edellyttäisi toisenlaista kysymyksenasettelua ja tutkimusmittaristoa.

Varhaiskasvatusta perhelähtöisen yhteistyön turvin

Varhaiskasvatuksella on päivittäiset sidokset perheisiin. Perhelähtöinen yhteistyö on linjattu Varhaiskasvatuslain (540/2018) asetuksin tärkeäksi osaksi varhaiskasvatusta, joka luo lähtökohtia perheiden kanssa tehtävälle yhteistyölle. Yhteistyön keskeinen tarkoitus on tukea lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista. Varhaiskasvatuslain (540/2018) mukaan yhteistyön tavoitteisiin sisältyy myös lapsen vanhemman tai muun huoltajan tukeminen. Yhteistyössä on huomioitava perheiden moninaisuus, huoltajuuteen ja vanhemmuuteen sisältyviä kysymyksiä. Yhteistyö voi olla myös huoltajien ja perheiden keskinäistä yhteistyötä, jossa keskinäisellä vuorovaikutuksella ja verkostoitumisella on mahdollista tukea vanhemmuutta ja yhteisöllisyyttä. Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö korostuu erityisesti silloin, kun lapsella on tuen tarvetta (Opetushallitus, 2018, 30;50). Näin ollen lapsen kasvun ja hyvinvoinnin edellytykset turvataan yhdessä, jatkumona huoltajien ja varhaiskasvatuksen henkilökunnan kanssa. Tästä näkökulmasta tarkasteltuna huoltajan myönteinen suhtautuminen vanhemmuuden tukemiseen sekä lapsen hoidon kysymyksiin, luo hyvän perustan varhaiskasvatuksen kanssa tehtävälle yhteistyölle. Perheiden hyvinvoinnin kysymykset ja vanhemmuuden haasteisiin vastaaminen eivät kuitenkaan ole itsestäänselvyys varhaiskasvatuspalveluissa (vrt. Bailey, Raspa, & Fox, 2012; Rantala, Uotinen, & Räikkönen, 2018).

Tutkimuksen tavoitteet

Pitkittäistutkimuksemme tavoitteena on tarkastella isien välisen vertaistuen tarvetta ja vertaistuen merkitystä ydin- ja uusperheen isien raportoimana. Tarkastelussa käytämme kaksijakoista mallia, johon sisältyvät ensiksi isien keskinäiset vertaistuen tarpeet ja sisällöt. Nämä tarpeet ja sisällöt kuvaavat isien suhtautumista epäviralliseen vertaistukeen, paikantuen ensisijaisesti olemassa olevaan sosiaaliseen verkostoon. Toiseksi malliin sisältyy isien suhtautuminen asiantuntijavetoiseen, uuden vertaistuen kehittämiseen, johon voi sisältyä eri organisaatioiden, kuten neuvoloiden ja järjestöjen järjestämää vertaistukea. Asiantuntijalähtöinen vertaistuen kehittäminen paikantuu uusien sosiaalisten verkostojen alaisuuteen. Olettamuksena on, että myönteinen suhtautuminen isien väliseen vertaistukeen, näkyy myönteisenä suhtautumisena uuden vertaistuen kehittämiseen tutkimuksemme tarkastelujaksolla. Tutkimuskysymykset ovat seuraavat:

- 1) Mitä vertaistuen aiheita isät pitävät tärkeänä lapsen ensimmäisinä ikävuosina?
- 2) Muuttuuko isien raportoima keskinäisen vertaistuen ja vertaistuen kehittämistarve lapsen ensimmäisinä ikävuosina?

- 3) Ovatko tutkimuksessa edustetut perhemuodot ja isien korkea ammattiasema yhteydessä isien väliseen vertaistukeen ja vertaistuen kehittämistarpeeseen?

Aineisto ja menetelmät

Tutkimuksessa käytämme Varsinais-Suomessa perheiltä kerättyä pitkittäisaineistoa. Hyvän kasvun avaimet (HKA) -seurantatutkimuksessa on kerätty laaja aineisto koskien perheen hyvinvointia ja hyvinvointiin vaikuttavia tekijöitä. Perheiden rekrytointi tutkimukseen toteutettiin aikavälillä 1.9.2007–31.8.2009, jolloin lasten syntymä on ajoittunut 4/2008–03/2010 (Lagström ym., 2013). Seurantatutkimuksen tutkimuspisteet seuraavat lapsen ikävaiheita, jolloin esimerkiksi kolmen vuoden tutkimuspisteessä, tutkimukseen rekrytoidun perheen lapsi on kolmen vuoden ikäinen. Seurantatutkimuksen eri tutkimuspisteiden sisällöt on laadittu monitieteisessä tutkijaryhmässä. Käytännössä eri tutkimuspisteiden sisältö oli muodostettava harkiten ja huomioiden eri tutkimusryhmien tavoitteet, jotta eri seurantavaiheet ja mittarit eivät kuormittaisi tutkittavia perheitä liikaa.

Tutkimukseen rekrytointi toteutettiin Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirin alueella, äitiysneuvoloiden terveydenhoitajien avustuksella. Perheitä informoitiin osallistumiskirjeellä ja suostumuksen antaneet perheet pääsivät mukaan seurantatutkimukseen täyttämällä tutkimuksen alkulomakkeen. Tutkimuskohorttiin rekrytoituja perheitä on kaikkiaan 1797. Tutkimukseen mukaan rekrytoitujen perheiden ja isien vastaajamäärät vaihtelevat eri tutkimuspisteissä. Tämän tutkimuksen vastaajat edustivat samassa taloudessa asuvia ydin- tai uusperheitä (n = 1742) ja olivat vastanneet tutkimuksen alussa sekä ensimmäisen vuoden tutkimuspisteessä. Ensimmäisen ikävuoden tutkimuspisteessä vastanneita isiä oli 1069. Kolmen ikävuoden tutkimuspisteellä vastanneita isiä oli 720. Sateenkaariperheet sekä perheet, joissa isää tai puolisoa ei ole, rajattiin tutkimuksen ulkopuolelle, koska tässä tutkimuksessa tarkastelussa on lähtökohtana isien raportoima keskinäisen vertaistuen ja vertaistuen kehittämisen näkökulma. Tarkastelun ulkopuolelle jäivät myös tutkimusaineistossamme vain marginaalisesti edustettuna olevat eroperheet sekä yksin asuvat huoltajat.

Tilastokeskuksen (2018) mukaan eri perhemuotoja tarkasteltaessa uusperheiden osuus on ollut viimeisen kymmenen vuoden ajan noin 9 prosenttia. Perhemuotojen vaihdellessa elämänsä aikana, asiantuntijat ovat kritisoineet ydinperheen käsitettä ja sen oletusarvoa perhemuotojen lähtökohtana (Jallinoja, 2014). Hedelmällisempänä ratkaisuna pidetään tarkastelua, jossa tunnistetaan eri perhemuotojen erityispiirteet ja se, mitä perheellä kulloinkin tarkoitetaan sekä keitä perheeseen lukeutuu eri elämänsä vaiheissa. Vuoden 2017 tilastojen mukaan 89 prosenttia alle

kolmevuotiaista suomalaislapsista elää kahden vanhemman perheissä, ja etenkin pikkulapsiperheissä asutaan samassa taloudessa. Tutkimuksemme tarkastelun kohteena olevat perheet paikantuvat tämän kategorian alle. Tilastokeskuksesta saatavilla olevien tunnuslukujen avulla on vertailtu seurantatutkimukseen osallistuneiden perheiden taustoja kansallisesti vastaavaan populaatioon. Tarkastelu ajoittui seurantatutkimuksen ensimmäisiin tutkimuspisteisiin ja rekrytointiajanjakson vuosiin. Vertailun perusteella seurantatutkimuksen isät erosivat kansallisen tason populaatiosta koulutustason ja työllisten osuudessa: ammattikorkeakoulutuksen suorittaneiden ja työllisten prosentuaalinen osuus oli seurantatutkimuksen aineistossa yliedustettuna (Lähteenmäki, Hakyemez-Paul, & Pihlaja, 2019).

Tutkimuksen muuttajat

Tutkimuksen taustatekijöitä, kuten vastaajien ikää, perhemuotoa ja ammattia, kysyttiin seurantatutkimuksen alussa. Näistä tutkimuksen alussa kerätyistä taustatekijöistä tässä tutkimuksessa hyödynnettiin perhemuotoa ja isien ammattiasemaa koskevia taustatietoja, joiden perusteella on syntynyt eroavuuksia myös aikaisemmissa tutkimuksissa (vrt. Conger ym., 2010; Viljamaa, 2003). Huomioiden raportoinnin rajallinen tila, muiden taustatekijöiden yhteyksien tarkastelua ei laajennettu osaksi tätä tutkimusta.

Tutkimuksen taustatekijöitä luokiteltiin, jotta eri ryhmien välinen vertailu ja yhteyksien osoittaminen taustatekijöiden mukaan olisi mahdollista. Perhemuoto luokiteltiin ensimmäistä lasta odottaviin ydinperheisiin (1 = kyllä), joita tutkimuksessa oli 56 prosenttia (n = 576) ja muihin perhemuotoihin lukeutuviin (0 = ei). Tutkimuksen muita perhemuotoja olivat ydinperheet, joissa vanhemmilla on ennestään biologisia lapsia (n = 358) sekä uusperheet (n = 100), joissa on ennestään lapsia, joko isän tai äidin puolelta. Tutkimukseen vastanneiden isien ikä vaihteli 18 ja 56 vuoden välillä. Tutkimusperheiden isien raportoima ammatti luokiteltiin kansallisen ISCO-ammattiluokituksen perusteella seuraaviin yhdeksään luokkaan: johtajat, erityisasiantuntijat, asiantuntijat, toimistotyöntekijät, palvelutyöntekijät, maanviljelijät, rakennustyöntekijät, prosessi ja kuljetustyöntekijät sekä viimeisenä luokkana muut työntekijät (Tilastokeskus, 2011). Ammattiluokituksen avulla muodostettiin isien korkea ja matalaa ammattiasemaa kuvaava muuttuja. Korkeaa ammattiasemaa edustivat johtajat, erityisasiantuntijat ja asiantuntijat, 60 prosenttia (n = 516) ja loput 40 prosenttia (n = 344) matalampaa ammattiasemaa. Tilastokeskuksen (2011) mukaan sosioekonomisen aseman luokittelussa voidaan yhdistää tietoja henkilön tulotasosta sekä pääasiallisesta toiminnasta, jolloin luokitus täyttää laajat sosioekonomista asemaa kuvaavat kriteerit. Laajempi sosioekonomista asemaa kuvaava luokitus edellyttäisi, että saman vastaajan kaikki tiedot ovat saatavilla seurantatutkimuksen eri vaiheista. Nämä ehdot eivät

kuitenkaan täyty tässä tutkimuksessa. Näin ollen tämän tutkimuksen sosioekonomista asemaa koskeva luokittelumuuttuja tehtiin ammattiasemaan perustuen. Tässä tutkimuksessa käytetään käsitettä ammattiasema kuvaamaan tehtyä luokitusta.

Isien välistä vertaistukea ja suhtautumista vertaistukeen kysyttiin kahdessa tutkimuspisteessä lapsen ollessa noin vuoden ikäinen ja uudelleen lapsen ollessa kolmen vuoden ikäinen. Vertaistukea koskeva seurantajakso kohdentui isyyden alkuvaiheeseen etenkin ensimmäisen lapsen perheissä, jolloin isyyden kokemukset tulevat lähtökohtaisesti uutena. Tarkastelun ulkopuolelle rajautuivat kuitenkin lapsen syntymää koskeva ajanjakso ja vauvaiän ensimmäiset kuukaudet sekä seurantapiste, jossa lapsi on kahden vuoden ikäinen. Kaksitoista väittämää sisälsivät kysymyksiä kokemusten jakamisen tärkeydestä toisten isien kanssa, seuraaviin aiheisiin liittyen: isyys, vanhemmuus, lapsen hoito ja parisuhde (ks. Taulukko 2). Tämän lisäksi mittari sisälsi kysymyksiä neuvoloiden ja järjestöjen tarjoamasta vertaistuesta sekä vertaistuen kehittämistarpeesta. Kysymyksiä mitattiin 4-portaisella Likert-asteikolla (1 = *täysin eri mieltä*, 2 = *eri mieltä*, 3 = *samaa mieltä*, 4 = *täysin samaa mieltä*).

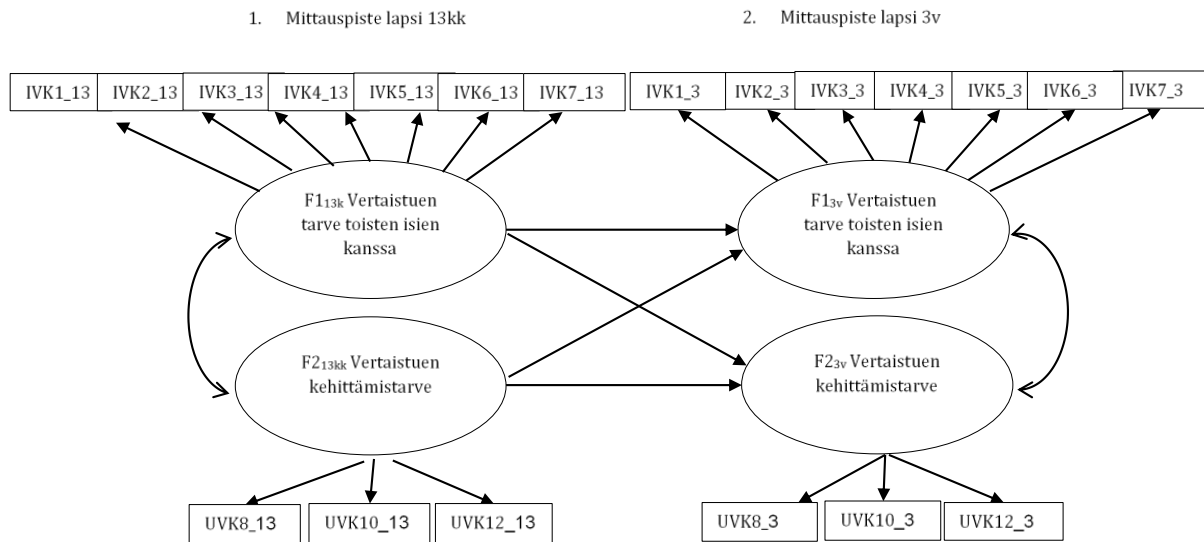
Aineiston analysointi

Tutkimuskysymyksiin vastaamiseksi aineistoa analysoitiin ensiksi tarkastelemalla väittämien keskiarvoja. Ensivaiheessa aineistoa myös ryhmiteltiin ja muodostettiin summamuuttujia pääkomponenttianalyysin avulla. Alkuvaiheessa hyödynsimme tutkimuksessa luokiteltuja taustamuuttujia myös katoanalyysissä. Vertasimme Khiin neliö -testin avulla korkeaa ammattiasemaa edustavia isiä seurantatutkimuksessa mukana pysyneisiin ja tutkimuksesta pois jättäytyneisiin isiin kolme vuoden tutkimuspisteellä. Testin perusteella merkitsevää riippuvuutta ei kuitenkaan ollut isien korkean ammattiaseman sekä tutkimuksessa mukana pysyneiden ja tutkimuksesta jättäytyneiden välillä ($\chi^2 (1) = 1.30$; $p = .255$). Nämä ensimmäisen vaiheen tulokset analysoitiin IBM SPSS Statistics 25.0 -tilasto-ohjelmalla. Aikaisempiin sosiaalista ja vertaistukea tarkasteleviin tutkimuksiin perustuen malliin sisällytettiin kaksi osa-aluetta väittämiseen, joista ensimmäinen kuvaa isien välisen vertaistuen merkitystä ja toinen uuden vertaistuen kehittämisen merkitystä, joka voi olla virallista, paikallisjärjestöjen, yhdistysten organisoimaa asiantuntijavetoista tukitoimintaa (vrt. Dennis, 2003; Finfgeld-Connett, 2005; Pietilä-Hella, 2010). Toisessa vaiheessa analyysiä ja mallintamista jatkettiin konfirmatorisella faktorianalyysillä (Confirmatory Factor Analysis) CFA, jolla todennettiin vaiheittain faktorianalyysin faktorirakenne keskeisiin raja-arvoja ja mallin sopivuutta kuvaaviin kriteereihin perustuen. Taulukkoon 1 on koottu isien välisen vertaistuen ja vertaistuen kehittämistarvetta kuvaavien muuttujien Cronbahin alpha -kertoimet, korrelaatiot, keskiarvot sekä keskihajonnat. Cronbahin alpha -kertoimet ylsivät vähintään hyväksyttävälle tasolle. Ainoastaan vertaistuen kehittämistä kuvaava

muuttuja tutkimuksemme toisessa seurantapisteessä oli tässä yleisen suosituksen 0.60 rajalla ($\alpha = 0.59$). Ehdottomien kriteeriarvojen sijaan aikaisemmissa metatutkimuksissa Cronbachin alpha -arvot on kuitenkin esitetty mittarin luotettavuutta kuvaavina suuntaa antavina tunnuslukuina (ks. Taber, 2018).

Kuviossa 2 on esitetty hypoteettinen malli isien välisen vertaistuen ja uuden vertaistuen kehittämistarpeesta. Mallin sopivuutta ja riittävyttä kuvaaviin kriteereihin lukeutuivat (comparative fit index) CFI, (Tucker Lewis Index) TLI sekä (root mean square error of approximation) RMSEA ja (square root mean error) SRMR. Raja-arvoista CFI ja TLI .90 saavuttaneet arvot kuvaavat mallin riittävää sopivuutta ja yli .95 arvoilla mallin katsotaan sopivan hyvin aineistoon. Vastaavasti RMSEA tulee alittaa raja-arvo .06 ja SRMR alittaa raja-arvo .08 (Hu & Bentler, 1999; Metsämuuronen, 2009). Toisen vaiheen analyysit suoritettiin Mplus 8.0 -tilasto-ohjelmalla (Muthén & Muthén, 1998–2017).

Tässä artikkelissa on esitetty tutkimuksen tavoitteiden kannalta keskeiset mallin vaiheet, jonka estimoinnissa käytettiin robustia uskottavuuden menetelmää (MLR), jolloin muuttujien mahdolliset poikkeamat normaalijakaumasta, kuten väittämien vinoudet eivät vääristä tutkimuksen tuloksia (Muthén & Muthén, 1998–2017). Vaiheittaiseen faktorirakenteen tarkasteluun sisältyi mallin latausrakenteen pysyvyyden testaaminen tutkimuksemme kahdessa eri tutkimuspisteessä (faktorilatausten invarianttisuus ajan suhteen). Pitkittäisfaktorimalleja verrattiin toisiinsa Satorra-Bentler korjatulla χ^2 -erotustestillä (S-B $\Delta\chi^2$), vertailemalla faktorilatausten suhteen rajoittamatonta mallia, ja vastaavaa rajoitettua mallia, jossa faktorilataukset tutkimuspisteissä kiinnitettiin yhtä suuriksi. Mallin pysyvyys osoittautuu riittäväksi mitaten näin samaa asiaa eri tutkimuspisteissä, mikäli mallin yhteensopivuus χ^2 -testin mukaan ei ole heikentynyt tilastollisesti merkitsevästi (Byrne, 2012.) Tätä mittarin pysyvyyserakenteen ehtoa mallimme ei kuitenkaan läpäissyt, vaan χ^2 -erotustesti osoittautui tilastollisesti merkitseväksi ($p = .003$). Tutkijat ovat rohkaissut käyttämään myös muita suureita ja raja-arvoja, koska χ^2 -erotustestin tuloksiin vaikuttaa muun muassa aineistokoko. Cheung ja Rensvold (2002) ovat mallintaneet tutkimuksessaan pysyvyydshallien CFI -arvojen erotukselle raja-arvon, jolloin Δ CFI-erotusarvon ollessa pienempi kuin 0.01 voidaan rajoitetumpi malli hyväksyä. Tässä tutkimuksessa, pysyvyydshallien CFI arvojen erotus oli pienempi kuin asetettu raja-arvo Δ CFI < 0.01). Tämän perusteella analyysia jatkettiin tarkastelemalla ajallista muutosta sekä perherakenteen ja isien ammattiaseman yhteyttä pohjautuen faktorimalliin, jossa lataukset pysyvät muuttumattomina eri tutkimuspisteissä.

KUVIO 2 Hypoteettinen malli isien välisestä vertaistuen tarpeesta ja vertaistuen kehittämistarpeesta lapsen eri ikävaiheissa

Tulokset

Isien tärkeinä pitämät vertaistuen aiheet

Vastataksemme ensimmäiseen tutkimuskysymykseen, tarkastelemme aluksi tutkimuksessa käytettyjen väittämien perusteella isien välistä vertaistuen tarvetta kysytyistä teemoista sekä isien raportoimaa vertaistuen kehittämistarvetta perheen lapsen eri ikävaiheissa. Väittämien keskiarvot on esitetty suuruusjärjestyksessä Taulukossa 2. Väittämien keskiarvojen hajonnat vaihtelivat välillä .69 –.90. Taulukko 2 osoittaa yleisesti myönteisen suhtautumisen isien väliseen vertaistukeen. Raportoiduista vastauksista ilmenee, että isien näkemykset ja tarve vertaistuen kanssa käytävään keskusteluun, vaihtelevat paitsi teemoittain myös lapsen ikävaiheen mukaan. Taulukon 2 keskiarvojen perusteella isyyden teema osoittautui tärkeimmäksi vertaistuen aiheeksi. Tutkimuksemme isät pitivät tärkeänä jakaa kokemuksia isyydestä toisten isien kanssa vauvaiän lopulla (3.03) ja kolmen vuoden iässä (2.89).

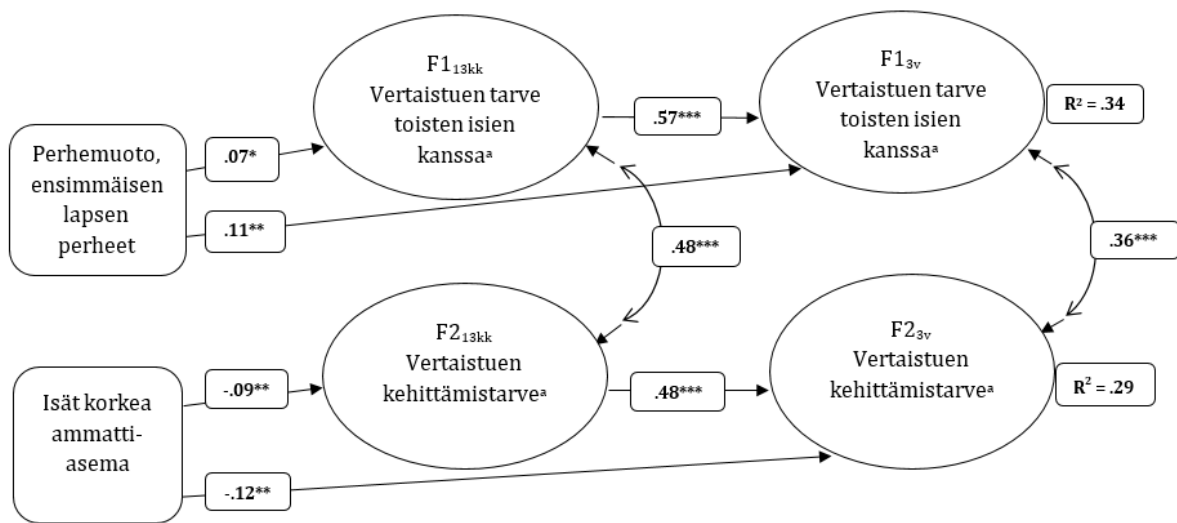
Tutkimuksessa kysytyistä vertaistuen teemoista suuruusjärjestyksessä toiseksi nousi lapsen hoitoon sisältyvien kokemusten jakaminen toisten isien kanssa. Tarve jakaa lapsen hoitoon liittyviä kokemuksia toisten isien kanssa väheni lapsen kasvaessa vauvaiän lopulta (2.90) kolmen vuoden ikään (2.73). Vastaava kehityssuunta oli vanhemmuuden

kohdalla, jossa isien tarve keskustella toisten isien kanssa väheni lapsen kasvaessa (2.89–2.78). Keskiarvojen perusteella isien vertaistuen tarve lapsen hoitoon ja vanhemmuuteen liittyvistä kysymyksistä näyttää raportoitujen vastausten perusteella olevan ajankohtaisempaa vauvaiän lopulla kuin taaperovaiheessa.

Taulukko 2 osoittaa myös muutoksia isien asiantuntijavetoisessa vertaistuen ja vertaistuen kehittämistarpeessa. Esimerkiksi neuvoloiden järjestämä vertaistuen tarve väheni lapsen kasvaessa vauvaiän lopulta (2.65) kolmen vuoden ikään (2.77). Isien raportoima vertaistuen kehittämistarve ajoittui vauvaiän lopulle (2.64), keskiarvon laskiessa kolmen vuoden iässä (2.53). Tutkimuksesta löytyi myös joukko isiä, joille oli tärkeää esimerkiksi järjestöjen tarjoama vertaistoiminta sekä vauvaiän lopulla (2.47) että lapsen ollessa kolmen vuoden ikäinen (2.44). Ystävien merkitys jakoi isien vastauksia, sillä isät pitivät tärkeänä keskustella isyydestä ystäviensä kanssa erityisesti vauvaiän lopulla (2.91). Sen sijaan keskiarvojen perusteella uusien, isäksi tulleiden ystävien tarve jäi vähäiseksi tutkimuksemme vauvaiän lopun (1.99) ja kolmivuotiaiden (1.92) tutkimuspisteissä.

Tutkittavien suhtautuminen isien väliseen keskusteluun ja vertaistoiminnan tarpeeseen lapsen eri ikävaiheissa

Isien raportoiman keskinäisen vertaistuen ja uuden vertaistuen kehittämisen tarvetta sekä taustatekijöiden yhteyttä tarkasteltiin rakenneyhtälömallin avulla. Kuviossa 3 on esitetty perhemuodon ja isän ammattiasemaan perustuvat yhteydet isien keskinäistä vertaistukea ja vertaistuen kehittämistarvetta kuvaaviin faktoreihin. Isien välistä keskustelun tarvetta ja vertaistoiminnan kehittämistarvetta kuvaava kahden faktorin malli soveltui pitkittäisaineistoomme hyvin, pois lukien x^2 -testien tulokset, jotka tyypillisesti osoittautuvat isommilla otoskoon aineistoilla (yli 500) herkästi merkitseviksi (vrt. Metsämuuronen, 2009). Isien välistä vertaistuen tarvetta kuvaavat muuttujat latautuivat faktoreille hyvin voimakkaasta riittävään latausarvojen vaihdella välillä .91–.47. Vastaavasti vertaistuen kehittämistarvetta kuvaavat muuttujat latautuivat voimakkaasta riittävään latausarvojen vaihdella välillä .81–.31.

$\chi^2(195) = 460.51, p < .001, CFI = .95, TLI = .94, RMSEA = .04, SRMR = .06$

^aHuom. Mallissa faktoreihin liittyvät väittämät ja faktorilataukset on kuvion selkeyttämiseksi jätetty pois kuvioista. Väittämien lataukset olivat tilastollisesti erittäin merkitseviä.

KUVIO 3 Taustat, ensimmäisen lapsen perheet ja ammattiaseman yhteys vertaistuen faktoreihin 13kk ja 3 vuoden tutkimuspisteissä, (n = 832) standardoitu ratkaisu

Kuvio 3 osoittaa, että tarkasteltavista taustatekijöistä, lukeutuminen perhemuodoltaan ensimmäisen lapsen perheeseen, näyttöisi lisäävän myönteistä suhtautumisesta isien väliseen vertaistukeen niin vauvaiän lopulla kuin kolmevuotiaana. Isien korkea ammattiasema näyttää vähentävän uuden vertaistuen kehittämistarvetta molemmissa tutkimuspisteissä. Lisäksi seurantatutkimuksen aikajaksolla (ks. Kuvio 3, malli perhemuodon ja korkean ammattiaseman yhteydestä), tulokset osoittivat raportoidun isien välisen vertaistuen sekä uuden vertaistuen tarpeen kohdalla kohtalaista pysyvyyttä ensimmäiseltä tutkimuspisteeltä, vauvaiän lopulta, toiselle tutkimuspisteelle –kolmeen ikävuoteen. Isien välisen keskinäisen vertaistuen pysyvyyserroin oli .57 ja vertaistoiminnan kehittämistarpeen osalta jonkin verran matalampi .48. Perhemuodon ja ammattiaseman yhteydet huomioiden seurantajakson ensimmäisessä mittauspisteessä raportoitu, isien välinen vertaistuen tarve selitti kolmen vuoden tutkimuspisteellä noin kolmanneksen (34%) isien välisestä keskinäisestä vertaistuen tarpeen vaihtelusta. Vastaavasti vertaistuen kehittämistarpeen selitysaste ensimmäisestä 13 kk mittauspisteeltä kolmen vuoden mittauspisteelle oli 29 prosenttia. Perusmallissa ($\chi^2(163) = 478.20, p < .001, CFI = .95, TLI = .95, RMSEA = .04, SRMR = .06$), jossa tutkimuksen taustatekijöiden yhteyttä ei ole mukana, pysyvyyserroin oli hieman korkeampi isien välisen vertaistuen kohdalla .59 ja vertaistuen kehittämisessä .52. Selitysaste ensimmäiseltä seurantapisteeltä toiselle, oli isien keskinäisen vertaistuen osalta 36 prosenttia ja vastaavasti vertaistuen kehittämistarpeen kohdalla 31 prosenttia. Kuviossa

2 esitettyyn teoreettiseen malliin verrattuna tutkimuksemme tulokset erosivat siinä suhteessa, että ensimmäisen mittauskerran isien välinen vertaistuen tarve ei selittänyt uuden vertaistuen kehittämistarvetta tutkimuksemme aikapisteillä. Vastaavasti ensimmäisen mittauskerran uuden vertaistuen kehittämistarve ei myöskään selittänyt myöhempää isien välistä keskinäistä vertaistuen tarvetta.

Johtopäätökset

Tutkimuksessa olemme tarkastelleet isien välisen vertaistuen ja vertaistuen kehittämistarpeen merkitystä ydin- ja uusperheisiin lukeutuvien isien raportoimana. Tarkasteluajanjakso kohdentui perheisiin syntyneen lapsen ensimmäisille ikävuosille, vauvaiän lopulta lapsen kolmanteen ikävuoteen asti. Tutkimukseemme sisältyvistä perhemuodoista keskityimme tarkastelussa ensimmäisen lapsen perheisiin, joissa isyyden kokemukset tulevat lähtökohtaisesti uutena. Verrattuna tutkimuksemme muihin perhemuotoihin, tulokset osoittivat ensimmäisen lapsen perheisiin lukeutuvien isien myönteisen suhtautumisen isien väliseen vertaistukeen lapsen syntymän jälkeisinä vuosina. Tulokset ovat linjassa niiden aikaisempien tutkimusten kanssa, jotka ovat tuoneet esille esikoisperheiden isien ja äitien kokemukset, korostaen vanhemmaksi tuloa ainutkertaisena elämänvaiheena (vrt. McBride ym., 2005; Viljamaa, 2003).

Omakohaisten isyyden kokemusten ollessa uusia, on johdonmukaista, että isien välinen vertaistuki koetaan tärkeänä vastaavassa elämäntilanteessa olevien isien kanssa. Päätuloksemme antavatkin viitteitä siitä, että isien välinen vertaistuki ja vertaistuen kehittäminen näyttävät ylipäättään merkityksellisinä tukimuotoina pienten lasten isille. Tuloksistamme havaittavaa isyyden merkityksellisyyttä voidaan pitää myönteisenä asiana myös Huttusen ja Eerolan (2016) esittämän uudistuvan isyyden näkökulmasta. Isien myönteinen suhtautuminen isyyden kysymyksiin, toimii hyvänä lähtökohtana kokeilla uusia yhteistyömuotoja isien kanssa. Tämä on tärkeä signaali myös varhaiskasvatuksen asiantuntijoille, uusien palvelumuotojen kehittämisen kannalta. Kyse ei ole pelkästään uusista palvelumuodoista. Perhelähtöistä yhteistyötä on hyvä kehittää siitä näkökulmasta, miten lähtökohtaisesti isien myönteiset asenteet isyyden kysymyksiin ovat muutettavissa isien tavoiksi osallistua perheiden ja varhaiskasvatuksen väliseen yhteistyöhön. Yhteistyötä rakennettaessa varhaiskasvatuksessa voitaisiin entistä syvällisemmin huomioida vanhempien mahdollisuudet vertaistukeen etenkin, jos lopputuloksena tälle kertyy myös tutkimusnäyttöä lisääntyvästä lapsen ja huoltajien hyvinvoinnista (ks. Bailey ym., 2012; Rantala ym., 2018).

Tutkimuksestamme löytyi myös joitakin eroavuuksia fokuksessa olleiden taustatekijöiden osalta. Ensimmäisen lapsen perheisiin lukeutuminen ei osoittautunut

merkitseväksi taustatekijäksi, kun kyseessä oli vertaistuen kehittäminen. Aikaisemmissa metatutkimuksissa on havaittu, että terveydenhuollon ammattilaisilta haetaan tukea usein vasta silloin, kun epävirallinen lähipiiri ei sitä pysty tarjoamaan (vrt. Finfgeld-Connett, 2005). Tämän perusteella herää kysymys, edustavatko tutkimuksemme isät valtaosin niitä, joilla on omassa lähipiirissään riittävät vertaistuen mahdollisuudet ja mikä näin ollen vähentää vertaistuen kehittämistarvetta.

Osittain tähän vastaavat tutkimuksemme isät, jotka edustivat korkeampaa ammattiasemaa. Nämä isät kokivat vähemmän vertaistuen kehittämistarvetta. Aikaisemmissa tutkimuksissa korkea sosioekonominen tausta on liitetty ylipäättään perheiden parempiin resursseihin, mikä näkyy esimerkiksi sosiaalisten kontaktien määrässä sekä tavoissa hyödyntää erilaisia resursseja (vrt. Conger ym., 2010; Coleman, 1988). Tässä tutkimuksessa saatujen tulosten vahvistamiseksi on jatkossa tärkeää tehdä lisätutkimuksia asetelmilla, joihin sisältyvät laaja-alaisemmin eri sosioekonomisten taustojen ulottuvuudet. Perheiden erilaisten resurssien huomioiminen on tärkeää, jotta erilaisia vertaistukitoimia onnistutaan kehittämään juuri niitä tarvitsevien perheiden ja isien ehdoilla, ilman että resurssit ja aktiivisuus kumuloituvat vain korkeammassa asemassa oleville perheille. Tämä on tärkeää myös varhaiskasvatuksessa, jotta yhteistyötä voidaan toteuttaa perhelähtöisesti, huomioiden perheiden ja huoltajien erilaisia resursseja ja tuen tarpeita (ks. Opetushallitus, 2018). Yhteistyömuodot, jossa eri elämäntilanteessa olevat isät pääsevät kohtaamaan toisiaan, voisivat toimia hedelmällisenä ratkaisuna osana varhaiskasvatuksen kanssa toteutettavaa yhteistyötä. Lasten näkökulmasta tämä voi tarkoittaa myös isyyteen sitoutumiseen ja lapsen hoivaan osallistavaan toimintaan rohkaisemista, etenkin niillä isillä, jotka kokevat epävarmuutta ja ilmaisevat tarvitsevansa tukea (vrt. Pleck, 2010).

Seurantatutkimuksemme ajanjaksolla havaittiin myös muutoksia isien vertaistuen tarpeessa. Ajallisesti tarkasteltuna rakenneyhtälömallin pysyvyyskertoimien välillä oli eroavuuksia, ja tulosten perusteella näyttää siltä, että isien välinen vertaistuen tarve kahdella mittauspisteellämme on ilmiönä pysyvämpi verrattuna vertaistuen kehittämistarpeeseen, jonka pysyvyyskerroin jää heikommaksi. Selitysasteet jäivät molemmissa faktoreissa kuitenkin noin kolmannekseen, jolloin isien välistä vertaistukea ja vertaistuen kehittämistarvetta selittävät monet muutkin tekijät. Verratessa tutkimuksemme teoreettista mallia ja saatuja tuloksia, näyttää siltä, että ajallisesti tarkasteltuna isien välinen vertaistuki ja vertaistuen kehittäminen näyttäytyvät erillisinä kokonaisuuksina, ainakin tämän tutkimuksen seurantavälillä (vrt. Kuvio 2; Dennis, 2003). Sen sijaan tutkimuksemme tulokset antavat yleisesti viitteitä siitä, että isien välistä vertaistukea ja kokemusten jakamista toisten isien kanssa pidetään tärkeänä. Seurantatutkimuksen tulosten perusteella näyttää siltä, että 2010-luvulla löytyy niitä isiä, joille isien välinen vertaistuki on tärkeää lapsen syntymän jälkeen. Isien tärkeänä pitämä

vertaistuki lapsen syntymän jälkeisinä vuosina, vaikuttaisi olevan otollinen myös varhaiskasvatuksessa järjestettävälle vertaistuelle. Herää kysymys, miten tämä näkyy nykyisien ja varhaiskasvatuksen välisessä yhteisessä toiminnassa. Tähän kysymykseen tutkimuksemme ei kuitenkaan anna vastausta. Näin ollen jatkossa tulisi kehittää mittareita, joiden avulla olisi mahdollista tarkastella isien vertaistukea siitä näkökulmasta, kuinka paljon vertaistukea hyödynnetään, kenen kanssa ja millaiset isyyteen kytkeytyvät sisällöt niissä painottuvat.

Ajallisesti tarkasteltuna tulevissa tutkimusasetelmissa isien vertaistuen ja vertaistuen kehittämistarvetta olisi tärkeää tutkia useammalla tutkimuspisteellä, alkaen jo perheen raskausajalta, kattaen syntymän jälkeiset kuukaudet. Useamman mittauspisteen avulla olisi mahdollista muodostaa entistä tarkempi kuva siitä, miten tärkeänä isien keskinäinen vertaistuki ja vertaistuen kehittämistarve koetaan lapsen syntymän jälkeisinä vuosina, eri taustoista tulevien isien raportoimana. Tämä tutkimustieto voisi auttaa perheille kohdennettavien palvelujen kehittämisessä aikakautena, jolloin perheiden tukeminen ja kannusteet ovat monella tavalla yhteiskunnallisen ja poliittisen keskustelun keskiössä, muun muassa syntyvyyden, perhevapaiden toteutuksen sekä erilaisten perheiden tukemisen johdosta.

Tutkimuksemme isät lukeutuvat tilastojen valossa valtaväestöön, esimerkiksi asumismuodon tai perhemuodon osalta (ks. Suomen virallinen tilasto, 2018). Kyselytutkimuksissa tunnistettua haastetta, jossa kyselyhin osallistuu jo valmiiksi aktiivisia ja verraten hyväosaisia tutkittavia, näkyy myös seurantatutkimuksemme asetelmassa korkeaa ammattiasemaa edustavien suurempana joukkona. Siksi tarve laaja-alaiselle, eri ryhmiä tavoittavalle tutkimustiedolle, esimerkiksi eronneiden, yksin asuvien tai maahanmuuttajataustaisten isien näkökulmista tehtynä on tärkeää, jotta erilaisia tukimuotoja voidaan kohdentaa isälähtöisemmin. Isien vertaistuen kehittämisessä ei ole myöskään syytä sivuuttaa yhteiskuntamme alueellisia eroja, jotka voivat ilmetä eroavuuksina ihmisten hyvinvoinnissa, asenteissa, toimintatavoissa ja osallistumisaktiivisuudessa. Esimerkiksi isät etelän kaupunkialueilta saatavat olla valmiita osallistumaan isille suunnattuun perhekahvilatoimintaan, mutta toisaalta samanaikaisesti pohjoisen maakunnista kantautuu uutisia, joissa miehet jäävät yksin keskustelun sekä tukeutumisen mallien puuttuessa. Näin ollen tarve isä- ja miesnäkökulmia tarkastelevalle yhteiskunnalliselle jatkotutkimukselle on ilmeinen.

Lähteet

Bailey, D. B., Raspa, M., & Fox, L. C. (2012). What is the future of family outcomes and family-centered services? *Topics in Early Childhood Special Education, 31*(4), 216–223. <https://doi.org/10.1177/0271121411427077>

Lähteenmäki, Pihlaja & Laakkonen. *Varhaiskasvatuksen Tiedelehti* — JECER 9(2) 2020, 399–419. <http://jecer.org/fi>

- Bost, K. K., Cox, M. J., Burchinal, M., R., & Payne, C. (2002). Structural and supportive changes in couples' family and friendship networks across the transition to parenthood. *Journal of Marriage & Family*, 64(2), 517–531.
- Byrne, B. M. (2012). *Structural equation modelling With Mplus: Basic concepts, applications, and programming*. New York: Routledge.
- Flinck, A., Rantanen, H., & Paavilainen, E. (2019). Äitien kokemuksia neuvolapalveluista ja neuvolan kyselylomakkeista. Analyysi äitien kirjoituksista sosiaalisessa mediassa. *Yhteiskuntapolitiikka*, 84(3), 322–331.
- Cheung C. W., & Rensvold, R. B. (2002). Evaluating goodness-of-fit indexes for testing measurement invariance. *Structural Equation Modeling: A Multidisciplinary Journal*, 9(2), 233–255, doi: 10.1207/S15328007SEM0902_5
- Coleman, J. S. (1988). Social capital in the creation of human capital. *American Journal of Sociology*, 94, 95–120.
- Conger, R. D., Conger, K. J., & Martin, M. J. (2010). Socioeconomic status, family processes, and individual development. *Journal of Marriage and Family*, 72(3), 685–704. doi:10.1111/j.1741-3737.2010.00725.x
- Danielsbacka, M., Tanskanen, A. O., & Rotkirch, A. (2015). Impact of genetic relatedness and emotional closeness on intergenerational relations. *Journal of Marriage and Family*, 77(4), 889–907. doi:10.1111/jomf.12206
- Dennis, C.-L. (2003). Peer support within a health care context: A concept analysis. *International Journal of Nursing Studies*, 40(3), 321–332.
- Finfgeld-Connett, D. (2005). Clarification of social support. *Journal of Nursing Scholarship*, 37(1), 4–9.
- Halme, N., Perälä, M.-L., & Kanste, O. (2014). Lasten ja perheiden palveluiden saavutettavuus ja avun riittävyys – rakenneyhtälömallin kehittäminen ja arviointi. *Hoitotiede*, 26(3), 217–230.
- Hashima, P. Y., & Amato, P. R. (1994). Poverty, social support, and parental behavior. *Child Development*, 65(2), 394–403. doi:10.2307/1131391
- Hiilamo, H. (2019). *Ilman päättäväistä politiikka lapsiperheet jäävät yhä pahemmin eläkeläisten jalkoihin*. Yle kolumni 3.7.2019. Saatavilla <https://yle.fi/uutiset/3-10836935>
- House, J. S. (1981). *Work stress and social support*. Reading, Mass: Addison-Wesley.
- Hu, L., & Bentler P. M. (1999). Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling: A Multidisciplinary Journal*, 6(1), 1–55. doi:10.1080/10705519909540118.
- Huttunen, J., & Eerola, P. (2016). Finland. Father involvement in the early years: An international comparison of policy and practice. Teoksessa M. A Adler & K. Lenz (toim.), *Father involvement in the early years: An international comparison of policy and practice* (s. 29–60). Bristol: Policy Press.
- Häggman-Laitila, A. (2003). Early support needs of Finnish families with small children. *Journal of Advanced Nursing*, 41(6), 595–606.
- Jallinoja, R. (2014). Teoria universaalista perheestä. Teoksessa R. Jallinoja, H. Hurme & K. Jokinen (toim.), *Perhetutkimuksen suuntauksia* (s.18–34). Helsinki: Gaudeamus.
- Lähteenmäki, Pihlaja & Laakkonen. *Varhaiskasvatuksen Tiedelehti* — JECER 9(2) 2020, 399–419. <http://jecer.org/fi>

- Kowlessar, O., Fox, J. R., & Wittkowski, A. (2015). First-time fathers' experiences of parenting during the first year. *Journal of Reproductive and Infant Psychology, 33*(1), 4–14.
- Lagström, H., Rautava, P., Kaljonen, A., Räihä, H., Pihlaja, P., Korpilahti, P., ... Niemi, P. (2013). Cohort profile: Steps to the healthy development and well-being of children (the STEPS Study). *International Journal of Epidemiology, 42*(5), 1273–1284.
- Lammi-Taskula, J., & Karvonen, S. (toim.) (2014). *Lapsiperheiden hyvinvointi 2014*. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Lefèvre, Å., Lundqvist, P., Drevenhorn, E., & Hallström, I. (2016). Parents' experiences of parental groups in Swedish child health-care. Do they get what they want? *Journal of Child Health Care, 20*(1), 46–54. doi:10.1177/1367493514544344
- Leinonen, J. A., Solantaus, T. S., Punamäki, R-L. (2003). Social support and the quality of parenting under economic pressure and workload in Finland: The role of family structure and parental gender. *Journal of Family Psychology, 17*(3), 409–418.
- Lähteenmäki, M., Hakyemez-Paul, S., & Pihlaja, P. (2019). Formal and informal sources of paternal support in early parenthood. *Early Child Development and Care, 189*(11), 1786-1799. doi:10.1080/03004430.2017.1412956
- Marks, N. F., & McLanahan, S. S. (1993). Gender, family structure, and social support among parents. *Journal of Marriage & Family, 55*(2), 481–493.
- McBride, B. A., Brown, G. L., Bost, K. K., Shin, N., Vaughn, B., & Korth, B. (2005). Paternal identity, maternal gatekeeping, and father involvement. *Family Relations, 54*(3), 360–372.
- Metsämuuronen, J. (2009). *Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Muthén, L.K., & Muthén, B.O. (1998–2017). *Mplus user's guide* (8th ed.). Los Angeles, CA: Muthén & Muthén.
- Opetushallitus. (2018). *Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018*. Määräykset ja ohjeet 3a. Helsinki: Opetushallitus.
- Pietilä-Hella, R. (2010). *Tuntemattomista vertaistuttaviksi: Esikoisäitien ja -isien perhevalmennusprosessi Espoon uudentyyppisessä perhevalmennuskokeilussa*. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu.
- Pleck, J. (2010). Paternal involvement. Revised conceptualization and theoretical linkages with child outcomes. Teoksessa M. E. Lamb (Toim.), *The role of the father in child development* (s. 58–93) (5th ed.). Hoboken, N.J: Wiley.
- Rantala, A., Uotinen, S., & Räikkönen, E. (2018). Konsultoivan varhaiserityisopettajan perhelähtöiset toimintatavat. *Varhaiskasvatuksen tiedelehti. Journal of Early Childhood Education Research, 7*(1), 3–24.
- Rautio, S. (2013). Parents' experiences of early support. *Scandinavian Journal of Caring Sciences, 27*(4), 927–934.
- Sarason, I. G., Levine, H. M., Basham, R. B., & Sarason, B. R. (1983). Assessing social support: The social support questionnaire. *Journal of Personality and Social Psychology, 44*(1), 127–139. doi:http://dx.doi.org/10.1037/0022-3514.44.1.127

- Sihvonen, E. (2018). Parenting support in Finland: Responsibility and competences as key attributes of good parenting in parenting support projects. *Social Policy & Society*, 17(3), 443–456.
- Suomen virallinen tilasto. (2018). *Uusperheet perhekoostumuksen mukaan*. Helsinki: Tilastokeskus. Saatavilla http://www.stat.fi/til/perh/2018/perh_2018_2019-05-22_kuv_003_fi.html
- Suomen virallinen tilasto. (2017). *Perheet. Vuosikatsaus*. Helsinki: Tilastokeskus. Saatavilla http://www.stat.fi/til/perh/2017/02/perh_2017_02_2018-12-05_tie_001_fi.html
- Taber, K. (2018). The use of Cronbach's Alpha when developing and reporting research instruments in science education. *Research in Science Education*, 48(6), 1273–1296.
- Tilastokeskus. (2011). *Ammattiluokitus 2010*. Helsinki: Tilastokeskus.
- Varhaiskasvatuslaki (540/2018). Annettu Helsingissä 13.7.2018. Saatavilla <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540>
- Viljamaa, M-L. (2003). *Neuvola tänään ja huomenna: Vanhemmuuden tukeminen, perhekeskeisyys ja vertaistuki*. Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research 212. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Wissö, T., & Plantin, L. (2015). Fathers and parental support in everyday family life: Informal support in Sweden beyond the auspices of the welfare state. *Families, Relationships and Societies*, 4 (2), 268–280. doi:<http://dx.doi.org/10.1332/204674315X14327182532695>
- Wrzus, C., Hänel, M., Wagner, J., & Neyer, F. J. (2013). Social network changes and life events across the life span: A meta-analysis. *Psychological Bulletin*, 139(1), 53–80. doi:10.1037/a0028601

TAULUKKO 1 Isien vertaistukea sekä vertaistuen kehittämistarvetta kuvaavien muuttujien Cronbachin alpha -arvot, korrelaatiot, keskiarvot, keskihajonnat 13 kk ja (3 vuoden) tutkimuspisteissä.

Väittämät ^a	1	2	3	4	5	6	7	8	10	12
Vertaistuen tarve toisten isien kanssa $\alpha = 0.89$, ($\alpha = 0.90$) ^b										
IVK1_ On tärkeää jakaa kokemuksia isyydestä toisten isien kanssa	–	(.60)	(.78)	(.58)	(.76)	(.61)	(.46)	(.17)	(.28)	(.32)
IVK2_ Isyydessä on asioita, joista on helpompi jakaa kokemuksia juuri toisten isien kanssa	.63	–	(.62)	(.51)	(.63)	(.42)	(.32)	(.10)	(.18)	(.26)
IVK3_ On tärkeää jakaa kokemuksia ja ajatuksia lapsen hoidosta toisten isien kanssa	.74	.62	–	(.62)	(.81)	(.62)	(.45)	(.20)	(.27)	(.30)
IVK4_ On tärkeää jakaa kokemuksia parisuhteesta toisten isien kanssa	.56	.49	.62	–	(.69)	(.56)	(.38)	(.20)	(.21)	(.24)
IVK5_ On tärkeää jakaa kokemuksia vanhemmuudesta toisten isien kanssa	.70	.58	.78	.69	–	(.68)	(.46)	(.17)	(.27)	(.30)
IVK6_ On tärkeää puhua ja vaihtaa ajatuksia isyydestä ystävien kanssa	.48	.38	.53	.48	.60	–	(.41)	(.12)	(.25)	(.25)
IVK7_ Ystävistäni ne jotka ovat isä ovat nyt erityisen tärkeitä	.39	.35	.47	.41	.46	.40	–	(.32)	(.19)	(.22)
Vertaistuen kehittämistarve $\alpha = 0.63$, ($\alpha = 0.59$)										
UVK8_Uusille ystäville, jotka ovat tulleet isäksi olisi nyt tarvetta	.23	.27	.28	.26	.26	.22	.42	–	(.20)	(.21)
UVK10_On tärkeää, että on muuta isyyttä tukevaa vertaistoimintaa (esim., paikallisyjärjestöissä, yhdistyksissä)	.26	.23	.30	.23	.32	.25	.25	.25	–	(.60)
UVK12_Isyyttä tukevaa vertaistoimintaa olisi kehitettävä lisää	.26	.20	.27	.22	.29	.25	.25	.29	.54	–
Keskiarvo	3.04 (2.89)	3.03 (2.92)	2.90 (2.73)	2.59 (2.50)	2.89 (2.78)	2.91 (2.78)	2.37 (2.32)	1.99 (1.92)	2.47 (2.44)	2.64 (2.53)
Keskihajonta	.48 (.57)	.55 (.59)	.50 (.60)	.59 (.65)	.50 (.60)	.47 (.55)	.57 (.59)	.55 (.53)	.59 (.81)	.59 (.68)
Vinous	-.45 (-.45)	-.46 (-.37)	-.38 (-.28)	-.00 (.05)	-.34 (-.36)	-.23 (-.25)	.16 (.17)	.42 (.42)	-.22 (-.06)	-.08 (-.09)
Huipukkuus	.33 (.07)	-.01 (-.20)	.18 (-.24)	-.40 (-.49)	.11 (-.13)	-.05 (-.16)	-.29 (-.33)	-.05 (-.17)	-.42 (-.80)	-.37 (-.52)

^aHuom. Kaikki muuttujien väliset korrelaatiot olivat merkitseviä tasolla $p < .001$

^bHuom. 3 vuoden tutkimuspistettä kuvaavat lukuarvot on esitetty sulkeissa

TAULUKKO 2 Isien vertaistuen väittämät lapsen 13kk (n = 1069) ja 3v tutkimuspisteissä (n = 720) keskiarvojen mukaisessa suuruusjärjestyksessä

Väittäjä tutkimuspisteet 13kk ja (3v)	Keskiarvo	Kh
IKV2_13kk (3v): Isyydessä on asioita, joista on helpompi jakaa kokemuksia juuri toisten isien kanssa	3.03 (2.92)	.74 (.77)
IKV1_13kk (3v): On tärkeää jakaa kokemuksia isyydestä toisten isien kanssa	3.03 (2.89)	.69 (.76)
IKV6_13kk (3v): On tärkeää puhua ja vaihtaa ajatuksia isyydestä ystävien kanssa	2.91 (2.78)	.69 (.74)
IKV5_13kk (3v): On tärkeää jakaa kokemuksia vanhemmuudesta toisten isien kanssa	2.89 (2.78)	.71 (.77)
IKV3_13kk (3v): On tärkeää jakaa kokemuksia ja ajatuksia lapsen hoidosta toisten isien kanssa	2.90 (2.73)	.71 (.78)
TNV9_13kk (3v): Neuvoloiden järjestämä isyyttä tukeva toiminta on riittävää (esim. isäryhmät, perhevalmennus)	2.65 (2.77)	.90 (.87)
UVK12_13kk (3v): Isyyttä tukevaa vertaistoimintaa olisi kehitettävä lisää	2.64 (2.53)	.77 (.82)
IKV4_13kk (3v): On tärkeää jakaa kokemuksia parisuhteesta toisten isien kanssa	2.59 (2.50)	.77 (.81)
UVK10_13kk (3v): On tärkeää, että on muuta isyyttä tukevaa vertaistoimintaa (esim. paikallisjärjestöissä, yhdistyksissä)	2.47 (2.44)	.77 (.90)
TNV11_13kk (3v): Isyyttä tukevaa vertaistoimintaa on helposti saatavilla	2.37 (2.44)	.75 (.80)
IKV7_13kk (3v): Ystävistäni ne jotka ovat isiä ovat nyt erityisen tärkeitä	2.37 (2.33)	.76 (.77)
UVK8_13kk (3v): Uusille ystäville , jotka ovat tulleet isäksi olisi nyt tarvetta	1.99 (1.92)	.74 (.73)